

Dr. Gondos Kitti Katalin¹

A helyi önkormányzatok közbeszerzésekben elfoglalt helye – lehet-e egy sikeres projekt kulcsa a szerzői jogi szakértelem megléte?

ÖSSZEFOGLALÓ

Egy adott ajánlatkérői szegmens és közbeszerzései vizsgálatának alkalmával következtetéseket vonhatunk le az adott ajánlatkérői feladatellátás kiemelt tárgykörei tekintetében. A helyi önkormányzatok fejlesztéspolitikai, illetve gazdaságpolitikai szerepkörei erősödésének alkalmas mércéje lehet az építési beruházások és az azokhoz kapcsolódó szolgáltatásokra vonatkozó közbeszerzési eljárások számbavétele. Amennyiben nem vitatjuk, hogy egy sikeres projekt mérföldköve az adott közbeszerzési eljárás eredményes lefolytatása és jogvita nélküli lezárása, vajon milyen más körülmények azok, amelyek ezt az eredményességet befolyásolhatják?

Kulcsszavak: helyi önkormányzati fejlesztéspolitika, közbeszerzés és a szerzői jog, jogalkalmazás, hazai joggyakorlat

BEVEZETÉS

A kontinentális jogrendszerű államok nagy része elismeri a helyi közösségeknek a helyi közügyekre kiterjedő önkormányzati jogát, ennek megfelelően az önkormányzati általános feladat- és hatáskör helyi jellegű közügyekre terjed ki (Hoffman, 2015). A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (a továbbiakban: Möt.) 4. §-a meghatározza, hogy a helyi közügyek mihez is kapcsolódhatnak alapvetően, így a lakosság közszolgáltatásokkal való ellátásához, valamint a helyi önkormányzás és a lakossággal való együttműködés szervezeti, személyi és anyagi feltételeinek megteremtéséhez.

A magyar helyi önkormányzatok feladat- és hatáskörét többségében a helyi közszolgáltatások adják, különösen az egészségügyi és szociális, valamint kommunális és humán közszolgáltatások területén (Fábián, 2022). A helyi önkormányzatok vezetői számára azonban a fejlesztéspolitikai, illetve gazdaságpolitikai szerepkörök bírnak jelentőséggel a vonatkozó felmérések alapján (Hoffman, 2017). Ezen szerepkörök kereteit egyrészt a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló, többször módosított 1996. évi XXI. törvény (a továbbiakban: Tftv.) szabályai határozzák meg, amely szabályok mind az uniós, mind a hazai költségvetési bevételekből finanszírozott források elosztásának rendjére, illetve szervezetének kialakítására vonatkoznak (Hoffman, 2017). A fentebb említett tárgyú önkormányzati feladatellátás zökkenőmentes működéséhez nélkülözhetetlenek – a tárgyat tekintve főként műszaki jellegű – infrastrukturális fejlesztések, melyek finanszírozásának legszámottevőbb eszkö-

1 Ph.D hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar Pénzügyi Jogi és Gazdasági Jogi Tanszék

zei a már említett hazai és európai uniós fejlesztési célú támogatások. A közpénzek felhasználásában folyamatosan nő a pályázati úton elnyerhető támogatások aránya (Szilovics, 2010). A közbizonyon ilyen módon kapcsolatba hozható támogatások felhasználásának ellenőrzött kereteit pedig a közbeszerzési szabályok biztosítják.

A REGIONÁLIS, HELYI SZINTŰ SZERVEZETEK KÖZBESZERZÉSEKBE ELFOGLALT HELYE A STATISZTIKAI ADATOK TÜKRÉBEN

A jelenleg hatályos 2015. évi CXLIII. törvény (a továbbiakban: Kbt.) személyi hatálya alá tartozó szervezetek megadott tárgyú visszerthes szerződéseik megkötését megelőzően közbeszerzési eljárás lefolytatására kötelesek, feltéve, ha a beszerzés becsült értéke eléri a közbeszerzési értékhatárokat és az adott beszerzés jellegét, tárgyat tekintve nem tartozik a közbeszerzési törvény által meghatározott kivételi körök közé (Dr. Cser-Palkovics, 2023). A költségvetési pénzekből gazdálkodó helyi önkormányzatok a Kbt. 5. § cc) pontja alapján ajánlatkérő szervezeteknek minősülnek, így a törvény alapján közbeszerzési eljárás lefolytatására kötelezettek.

Az önkormányzatok, besorolás szerint, mint regionális/helyi szintű szervezetek 2022. évben a megelőző évekhez szintúgy hasonló arányokban folytattak le közbeszerzéseket az eljárások számának tekintetében, bár tartósan emelkedett a regionális/helyi szintű szervezetekhez köthető eljárások száma, de arányuk maradt 37-38 százalékos körüli értéken (Rezső Orsolya, 2023). A már említett ajánlatkérői típusok szerinti, 2022. év közbeszerzési eljárásaira vonatkozó statisztikai elemzés alapján megállapítható és egyben figyelemre érdemes adat, hogy 2022. évben is a regionális/helyi szintű ajánlatkérő szervezetek bonyolították le a legtöbb közbeszerzési eljárást, szám szerint 2981 darabot.

AZ ÉPÍTÉSI BERUHÁZÁSOK ÉS AZ AZOKHOZ KAPCSOLÓDÓ TERVEZÉSI SZOLGÁLTATÁSOK SPECIÁLIS JELLEGE

Ahogy a fenti statisztikai adatelemzés eredményéből is jól látható, az építési beruházások számarányukat tekintve kiemelkedő helyet foglalnak el a vizsgált önkormányzati ágazat közbeszerzési tárgyai között és azok speciális jellegét tovább erősíti a Kbt.-ben és a kapcsolódó végrehajtási rendeletekben foglalt külön, egyben ezen tárgykört érintő szabályrendszer is. A Kbt. ugyanis felhatalmazást adott a Kormányknak az építési beruházásokra, valamint az azokhoz kapcsolódó tervezői és mérnöki

szolgáltatások közbeszerzéseire vonatkozó részletes, rendeleti szintű szabályok megalkotására.

Az építési beruházás komplex megvalósításához szükséges folyamatokat külön-külön is figyelembe véve el kell határolni egymástól azon tárgyakat, amelyekre maga a közbeszerzés vonatkozhat. Így a műszaki ellenőr kiválasztására irányuló eljárás megelőzheti a kivitelezésre irányuló közbeszerzési eljárás lefolytatását, azonban a Korm.rendelet hatályos szabályai alapján a tervező kiválasztására irányuló eljárás minden esetben megelőzi az építőipari kivitelező kiválasztására irányuló közbeszerzési eljárást. A Korm.rendeletben taxatív módon meghatározott esetekben és rendelkezések betartása mellett viszont a tervező a kivitelezővel egy eljárásban is kiválasztható (322/2015. (X. 30.) Korm. rendelet 2. § (1).

AZ AJÁNLATKÉRŐ NEVÉBEN ELJÁRÓ ÉS AZ ELJÁRÁSBA BEVONT SZEMÉLYEK ÉS SZERVEZETEK SZAKÉRTÉLMÉNEK JELENTŐSÉGE

Ezen kivitelezéshez kapcsolódó közbeszerzési tárgyakra irányuló eljárások megfelelő előkészítése és lebonyolítása az adott ajánlatkérő kötelezettsége. A Kbt. 27. § (3) bekezdése további feltételként deklarálja, hogy az eljárás előkészítése, valamint az ajánlatok értékelése során és az eljárás más szakaszában az ajánlatkérő nevében eljáró, illetve az eljárásba bevont személyeknek és szervezeteknek együttesen rendelkezniük kell a közbeszerzés tárgya szerinti szakmai, közbeszerzési, jogi és pénzügyi szakértelemmel.

Építési beruházás esetén a 322/2015. Korm. rendelet 4. §-a további követelményt támaszt az eljárásba bevont, a beszerzés tárgya szerinti szakértelmet biztosító személy vonatkozásában, miszerint a beszerzés tárgya szerinti szakértelmként az adott szakterületen szerzett szakirányú felsőfokú végzettség fogadható el.

A megfelelő előkészítés és a közbeszerzés tárgya szerinti – jelen esetben – műszaki szakértelm biztosítására az alább ismertetett jogesetben foglalt megállapítások irányadóak és a jelen tanulmányban felvetett kérdés alátámasztását is szolgálják a jogkövetkezmények ismertetését is beleértve.

A KÖZBESZERZÉS TÁRGYA SZERINTI MEGFELELŐ SZAKÉRTÉLEM HIÁNYÁNAK KÖVETKEZMÉNYEI A JOGGYAKORLAT TÜKRÉBEN

A Közbeszerzési Döntőbizottság (a továbbiakban: Döntőbizottság) D.172/2020. számú döntésében foglalt közbeszerzési eljárás tárgya energetikai korszerűsítés volt, mely beruházás részét képezte a napelem rendszer telepítése is. Ajánlatkérő azonban nem számolt azzal, hogy a napelem-rendszer kiépítésével összefüggésben hálózatfejlesztés és ezzel összefüggésben áramszolgáltatási engedély beszerzése válhat szükségessé. Ezt a csorbát Ajánlatkérő szerződésmódosítás keretében kívánta orvosolni, ennek keretében az eredeti teljesítési határidőt háromszorosára módosította.

A Közbeszerzési Hatóság elnöke hivatalból kezdeményezte a jogorvoslati eljárást. Az ajánlatkérő a jogorvoslati eljárás során tett nyilatkozatában arra hivatkozott, hogy mely, általa „lakusként” végzett számítások alapján nem kellett az áramhálózat bővítésével előre számolnia. A jogorvoslati eljárás kezdeményezője ugyanakkor arra hivatkozott, hogy a közbeszerzési eljárás

előkészítése során a felmerült kérdést megfelelő szakértelemmel rendelkező személyekkel (pl. villamos tervező), hatóságokkal kell egyeztetni, ugyanis a megfelelő gondosságú előkészítésnek ez is feltétele.

Fentiekre tekintettel a Döntőbizottság megállapította, hogy az ajánlatkérő közbeszerzési eljárása előkészítésekor nem járt el a Kbt. 28. § (1) bekezdése által megkövetelt alaposítással, így Ajánlatkérő megsértette a Kbt. 28. § (1) bekezdését, valamint az Ajánlatkérő és a nyertes Ajánlattevő, azaz a kérelmezett megsértették a Kbt. 141. § (8) bekezdését, hiszen a vállalkozási szerződést a Kbt. által meghatározott szerződésmódosítási jogalapok hiányában módosították.

A KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁSBAN SZÜKSÉGES TOVÁBBI SZAKÉRTELMEK LÉNYEGESSÉGE, A JOGI SZAKÉRTÉLEM KOMPLEX JELLEGE

A fentebb ismertetett jogesetből is jól látható, hogy a megfelelő, közbeszerzés tárgya szerinti, műszaki szakértelm hiánya milyen mértékű jogsértések megállapításához és ahhoz kapcsolódó bírságok kiszabásához vezethet nemcsak ajánlatkérői, hanem az ajánlattevői oldalon egyaránt.

A szóban forgó, biztosítandó szakértelmek között azonban nincs alá-fölé rendeltségi viszony, mindegyik szakértelm az adott közbeszerzés specialitásához, konkrét körülményeihez illeszkedően alkalmazandó.

Magának a közbeszerzési szakértelmnek a rendelkezésre állása a Kbt. 27. § (3) bekezdésének második fordulatában foglalt rendelkezései alapján kötelezően felelős akkreditált közbeszerzési szaktanácsadó vagy állami közbeszerzési szaktanácsadó bevonásával történik (Lásd bővebben: 2023. évi LXIX. törvény az állami építési beruházások rendjéről), viszont ezen esetek kivételével a közbeszerzési szakértelm ezen minőség nélkül is biztosítható.

A pénzügyi szakértelm közbeszerzési eljárásokban való szerepe sok esetben alulértékelt, helytelenül, itt gondoljunk csak a pályázatból finanszírozott eljárások elszámolási szabályainak helyes alkalmazására, a pénzügyi elszámolás rendjének garantálására az eljárás során vagy akár egy beérkező árandokolás kérés vagy számítási hibajavítás megvizsgálására.

Véleményem szerint a legkomplexebb szakértelmet igénylő terület viszont a jogi szakértelm megkövetelése és rendelkezésre állása egy közbeszerzési eljárás során. Az eljárás tárgyának és a műszaki leírásnak pontos körülírása, meghatározása és végző soron a közbeszerzési eljárás eredményeképpen megkötésre kerülő szerződés elkészítése a közbeszerzés tárgyától függően megköveteli a jogi háttérjogszabályok naprakész ismeretét akár olyan területeken is, amire az adott eljárás tárgya ugyan nem utal, de arról rendelkezni szükséges, mint például az adatvédelem vagy a szellemi tulajdonjog, ezen belül is a szerzői jog területe.

A SZERZŐI JOG SZEREPE

A KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁSOKBAN

Egy közbeszerzési eljárás útján kötött szerződés elkészítése során szükséges annak vizsgálata, hogy a közbeszerzés tárgya vagy annak egy része képezheti-e szerzői jogi védelem tárgyát. A vizsgálat nem olyan egyszerű, mint ahogyan hangzik, ezt a tanulmány későbbi részeiben vázolt szabályok és joggyakorlat is bizonyítja. Amennyiben azonban az előző kérdésre a válasz igenlő, indokolt a szerzői jogra vonatkozó szerződéses elemek

és feltételek kimerítő jellegű meghatározása az adott közbeszerzési szerződés szerzőtervezetben.

Fontos lehet annak feltérképezése is, hogy az egymáshoz kapcsolódó közbeszerzések – így például egyes, egymásra épülő tervek – esetén kimerítően szabályozásra kerültek-e az adott, már szerzői műnek minősített alkotások felhasználására vonatkozó rendelkezések és azok korlátai. Ahogy azt majd a későbbiekben láthatjuk, ugyancsak sarkalatos kérdés lehet a szerzői jogi minősítés és a kizárólagosság megállapítása egy az adott közbeszerzési eljárástípus megalapozottságának érdekében. De mindenekelőtt fontos tisztázni a szerzői jog általános szerepét.

A szellemi tulajdon-védelem a polgári jog sajátos területeként azt a szellemi értéket védi, amely az emberi alkotótevékenység révén keletkezik. A védelem oka nemcsak személyes, hanem vagyoni jellegű is, elismerése annak az alkotói kapcsolatnak, ami az alkotók és a művek között áll fenn. Az említett kapcsolat különösen a szerzői jog által védett művek esetén érzékelhető leginkább, ugyanis ezek a művek az alkotók személyiségét fejezik ki és testesítik meg (Csósz, 2017). A jelenleg hatályos szerzői jogi törvény Magyarországon az 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.), melynek a polgári törvénykönyvről szóló 2015. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) a háttérjogszabálya.

Jelen tanulmány a továbbiakban ezen jogszabályok rendelkezéseit és az ezekhez tartozó joggyakorlatot kívánja a teljesség igénye nélkül ismertetni a tanulmány elején már kiemelt, közpénzből finanszírozott kivitelezéseket szükségképpen megelőző tervezési eljárások szerzői jogi vonatkozásait, külön nevesítve a tervezési szerződés, valamint a felhasználási szerződés szabályait.

TERVEK A SZERZŐI JOGBAN ÉS A TERVEZÉSI SZERZŐDÉS SZABÁLYAI

Az Szt. 1 § (1) bekezdésében foglalt rendelkezések alapján szerzői jogi védelemben részesülnek az irodalmi, tudományos és művészeti alkotások. A szerzői jogok, így a szerző személyhez fűződő és vagyoni jogai – a szerzőt az mű létrejöttének pillanatától megilleti (Szt. 9. § (1)).

A védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg és ez a védelem nem függ, mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől (Szt. 1. § (3)). Az Szt. meghatározza ugyan azt, hogy mi egy alkotás szerzői jogi védelemben részesítésének vizsgálati elve, azonban maga az egyéni, eredeti jelleg paramétereit – a szubjektivitásra tekintettel – nem. A nemzetközi és hazai joggyakorlat támaszthat olyan alappilléreket, amelyek ismerete folytán könnyebb lehet az adott mű egyéni, eredeti jellegének megállapítása, így például az az elvárás, hogy „a mű ne legyen egy másik mű szolgai másolata” (Szerzői Jogi Szakértő Testület-9/2006). Egy másik fontos alaptétel az egyéni-eredeti jelleg kapcsán a Szerzői Jogi Szakértő Testület (a továbbiakban: SZJSZT) joggyakorlata alapján, hogy „ha az egyes tervezők a funkcionális elvárások figyelembevételével is egymástól eltérő eredményre juthatnak, a terv egyéni-eredeti jellegűnek minősülhet” (SZJSZT-34/2000). Autópályanyomvonal-tervek kapcsán pedig az SZJSZT ugyancsak fontos megállapítást tett (SZJSZT-18/2009) az egyéni-eredeti jelleg kapcsán ugyanis kimondta, hogy „a nyomvonaltervezés jogi-műszaki kötöttségei korlátozzák, de általában véve nem zárják ki a tervező egyéni-eredeti jellegű, alkotói választását az út nyomvonalvezetésének megtervezésében.” A megállapítás kiterjed arra is, hogy

„amennyiben két tervező egymástól függetlenül képes a műszaki kötöttségeknek megfelelő, de egyes részletekben eltérő eredményre jutni, és az eltérés az alkotói szabadságfok kihasználásának az eredménye, akkor alappal nem állítható, hogy az úttervezést műszakilag olyan mértékben determinálják a jogi-műszaki kötöttségek, hogy a nyomvonalterv nem lehet szerzői mű.”

A szerzői művek hasznosításának kötetmi ügyletei sajátossága, hogy a mű szerzőhöz kötöttsége teljes mértékű, a mű vagyoni jogainak gyakorlása a szerző engedélyéhez és annak terjedelméhez kötött (Dr. Petkó, 2012). A Ptk. a vállalkozási típusú szerződések altípusaként szabályozza a tervezési szerződéseket, melynek alapján a vállalkozó a tervezőmunka elvégzésére és a tervdokumentáció átadására köteles (Ptk. 6:252. § (1)). A terv elkészítője olyan személy lehet, aki a szükséges képzettséggel, végzettséggel, jogosultsággal és gyakorlati idővel rendelkezik és ezen követelmények – a dolgozat témájához kapcsolódó témát is figyelembe véve – akár egy közbeszerzési kiírás eredményeképpen kerülnek előzetesen meghatározásra. A fentebb már ismertetett rendelkezések alapján pedig maga a tervdokumentáció egyéni, eredeti jellegére tekintettel minősülhet szerzői műnek.

A védelem középpontjában álló terv szerzői jogi értelemben vett fogalma a Ptk. által meghatározotthoz képest szűkebb (Dr. Petkó, 2012). A szerzői jogi védelem tárgyai ehhez kapcsolódóan az Szt. 1. § (2) bekezdése alapján lehetnek rajzolás, festés, szobrászat, metszés, könyvmás útján vagy más hasonló módon létrehozott alkotás és annak terve, az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes terve, a műszaki létesítmény terve, az iparművészeti alkotás és annak terve, a jelmez, a díszlet és azok terve. A műfaji felsorolás azonban nem taxatív jellegű. Láthatóak a különböző tervelnevezések, melyek a kivitelezés tartalmától és formájától függően lehetnek például bontási tervek, engedélyezési tervek, kiviteli tervek, kertépítészeti tervek, favédelmi tervek és így tovább. Amennyiben ezeket a terveket szerzői jogi szempontból közelítjük meg, a tervek elnevezése nem releváns, ugyanis maga a védelem nem a terv elnevezésétől függ, hanem kizárólag annak tartalmától, amely részletezettségére tekintettel eléri az alkotás szintjét és egyéni, eredeti jelleggel bír (Barta, 2005).

Az alkotói munka egyéni, eredeti jellegén túl kiemelten fontos annak rögzítettsége is, melynek bizonyítottsága esetén dönthető-e el, hogy meghaladja-e az adott alkotás az ötlet, elv, elgondolás szintjét.

További elemzést érdemel, hogy mekkora az alkotói szabadság mértéke egy terv elkészítése során. A kötelező jogszabályi előírások és szabványok alkalmazása ugyanis leszűkítheti az egyéni alkotás mértékét, így kizárhatóvá válik a szerzői jogi védelem igénye (Dr. Petkó, 2012). Ennek tulajdonképpeni ellentétjére is van példa, amikor az egyéni, eredeti jelleg túlmutat magán az alkotás tárgyán. Az SZJSZT által adott szakvéleményben az ügy tárgyát olyan műszaki megoldások adták, amelyek ugyan nem érték el szakmai szempontból az építészeti terv szintjét, mégis az egyes, egyébként önmagukban szerzői jogi oltalomban nem részesülő megoldások olyan rendszert képeztek, amely már elérte a szellemi alkotótevékenyegen alapuló egyéni, eredeti jellegét (SZJSZT-26/2004). Tényleges alkotói tevékenység hiányában azonban a megvalósulási terv-dokumentáció sem jogosult szerzői jogi oltalomra, mivel az mindössze a kivitelezés során történő módosítások feltűntetését célozza (Kiss, 2020).

A FELHASZNÁLÁSI SZERZŐDÉSEKRE VONATKOZÓ SZABÁLYOK ISMERTETÉSE

Az Szt. 16. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi és nem anyagi formában történő bármely felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. Eltérő rendelkezés hiányában a felhasználására engedély felhasználási szerződéssel szerezhető.

A szerző felhasználási szerződés keretében engedélyt ad a művének felhasználására, a másik oldalon a felhasználó pedig ennek fejében köteles díjat fizetni (Szt. 42. § (1)).

A definíció alapján a felhasználási szerződés öt lényeges eleme, amelyek hiányában a szerződés a felek között létre sem jön, a szerző és a felhasználó megnevezése, a mű és a felhasználási módok, típusok megjelölése, valamint a felhasználási engedély ellenértéke, a szerzői jogdíj. Amennyiben a felhasználási szerződések jövőben megalkotandó műre vonatkoznak, ez esetben a felhasználó valamilyen szerzői mű elkészítését rendeli meg és a szerzőnek kötelessége a mű átadása, amely nélkül a felhasználó nem képes a szerződéssel megszerzett felhasználási jogainak gyakorlására (Csósz, 2017).

A felhasználási szerződés meglétének fogalmi elemei közül jelen dolgozat az engedély megadását és annak terjedelmét vizsgálja annak jelentősége okán.

A közbeszerzési eljárás útján kötött tervezési szerződések vizsgálata során is több esetben tapasztalható, hogy annak tárgyához mérten elkészített szerződéstervezet vagy nem tartalmaz semmilyen formában engedélyezésre utaló rendelkezéseket, vagy azok az általánosság szintjén kerülnek megfogalmazásra. Amennyiben a szerződés tartalmaz rendelkezést a felhasználási engedély vonatkozásában, de annak terjedelme kérdéses, az Szt. vonatkozó szabályai támpontot nyújthatnak az értelmezésben és a szerző számára kedvezőbb értelmezés élvez elsőbbséget, azaz az engedély a legszűkebb időtartamra, területre, felhasználási módra szól (Csósz, 2017).

Fontos utalni arra azonban, hogy a felhasználási engedély csak kifejezett engedély esetén terjed ki a mű átdolgozására (Szt. 47. § (1)). A mű többszörözésére adott engedély ugyancsak kifejezett kikötés esetén ad felhasználási jogot a mű képvagy hangfelvételen való rögzítésére, illetve számítógéppel vagy elektronikus adathordozóra való másolásra, viszont ez az engedély kétség esetén kiterjed a többszörözött műpéldányok terjesztésére (Szt. 47. § (2) és (4)).

Amennyiben a közbeszerzési eljárás – az előző példával szemben – csak az engedélyes tervek alapján a kiviteli tervek elkészítésére vonatkozik, az eredeti tervek átdolgozásához ugyancsak szükséges az eredeti szerző engedélye, de amennyiben az ajánlatkérő nem szerzi meg ezen jogokat, akkor közbeszerzési szempontból szükséges megemlíteni a közbeszerzési eljárás egyik speciális fajtáját. Ez a hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás és annak a Kbt. 98. § (2) bekezdés c) pontja szerinti jogalapja. Eszerint a kiviteli terv elkészítésére vonatkozó eljárásban csak és kizárólag az az adott gazdasági szereplő vehet részt kizárólagos jog Kizárólagos jog kapcsán a Kbt. kommentára (A közbeszerzés joga – Kommentár a gyakorlat számára, frissítve: 2023. április 1.) így rendelkezik: „A magyar törvény szóhasználata a kizárólagos jogok védelme tekintetében egyértelmű, hiszen ebben az esetben a nem jogosulttal való szerződéskötésnek polgári jogi vagy akár büntetőjogi akadálya van”). alapján, aki az engedélyes tervek elkészítésében részt vett. Amennyiben az

engedélyezési tervdokumentáció elkészítésére irányuló eljárás előkészítésénél ajánlatkérő megfelelő alapossággal jár el, akkor a szerződéstervezetben már rendelkezik a felhasználási engedély és annak keretében az átdolgozás kifejezett megadásáról, így biztosítható a további verseny a kiviteli tervekre vonatkozó közbeszerzési eljárásban.

TÁMOGATÁSBÓL MEGVALÓSULÓ PROJEKTEK SZERZŐI JOGGAL SZEMBEN TÁMASZTOTT KÖVETELMÉNYEI

Támogatásból megvalósuló, kivitelezésre irányuló projektek esetében maga a támogatási szerződés vagy támogatói okirat az, amely rendelkezéseket tartalmaz a közbeszerzési eljárás során kötött szerződésben, a szerzői jogi védelem alá eső alkotás felhasználásának szabályairól és terjedelméről. Ez a legtöbb esetben az általánosság szintjén kerül meghatározásra és úgy szól, hogy „a teljesítés során keletkező, a szerzői jogi védelem alá eső alkotáson a kedvezményezett területi korlátozás nélküli, kizárólagos és harmadik személynek átadható felhasználási jogot szerez. Köteles továbbá biztosítani, hogy a szerződés alapján a kedvezményezett jogot szerezzen az alkotás (terv) átdolgozására.” Így rendelkezett a Szerzői Jogi Szakértő Testület SZJSZT-15/10. számú szakvéleményében érintett Támogatási szerződés is, melynek kapcsán a megkereső a Pályázat Támogatási szerződés mintája Általános Szerződési Feltételeinek (a továbbiakban: ÁSZF) vonatkozó pontja kapcsán tette fel a kérdést a tekintetben, hogy a vonatkozó ÁSZF szerzői jogi rendelkezései a szerzői jogi törvény előírásával összhangban támasztják-e a jogok megszerzésének kötelezettségét.

A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYE EGY TÁMOGATÁSBÓL MEGVALÓSULÓ, TERVEZÉSRE IRÁNYULÓ KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁS SZERZŐI JOGI KÉRDÉSEIRŐL

A Testület SZJSZT-15/10. sz. szakvéleményét képező ügyben az érintett Projekt Ajánlatkérője tervezési szerződést kötött a Projekt fejlesztéséhez szükséges építési engedélyezési tervdokumentáció elkészítésére. A kiválasztott Tervezővel aláírt tervezési szerződés nem tartalmazott rendelkezéseket a tervek szerzői/felhasználási jogaival kapcsolatban. Az építési engedélyezési tervdokumentáció alapján jogerős építési engedély került kiadásra, és az Ajánlatkérő – a tanulmányban már korábban ismertetett – hirdetmény közzététele nélkül induló tárgyalásos közbeszerzési eljárást bonyolított le a kiviteli tervek elkészítése tárgyában. Az elnyert pályázat Támogatási szerződése tartalmazta a már idézett általános, szerzői jogi/felhasználási rendelkezéseket, melyeket a közbeszerzési eljárás útján kötendő generáltervezési szerződés is tartalmazott. A Tervező által már említett kérdésre a Testület az akkor hatályos szerzői jogi törvény felhasználási szerződésre vonatkozó általános rendelkezései, valamint az akkor hatályos polgári törvénykönyv (A Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény) rendelkezései alapján adta meg válaszát.

Véleménye szerint a feleknek biztosított szerződési szabadság elvéből kifolyólag az ÁSZF az Szt.-nek megfelelő felhasználási engedély megszerzésére vonatkozó szabályokat alkalmazott. Az ÁSZF nem érintette a személyhez fűződő jogokat, kizárólag a vagyoni jogok engedélyezését célozta. A Testület szakvéleményében viszont felvetette annak kérdését, hogy a tárgyi Projekt megvalósításához szükséges-e azon terjedelmű

felhasználási engedély, ami az ÁSZF tárgyát képezi. A Testület azt a megállapítást tette ezzel összefüggésben, hogy a megvalósításhoz nem szükséges a területi korlátozás nélküli felhasználás, viszont a felhasználási jog kizárólagossága, a harmadik személyeknek történő engedély megadása, valamint a későbbi esetleges átdolgozáshoz való hozzájárulás rendezése szükséges és indokolt az ajánlatkérői oldalon. Az Szt. 43. § (4) bekezdésében és a Ptk. 409. § (3) bekezdésében foglalt rendelkezések alapján az Ajánlatkérő a tervet csak szerződésben meghatározott célra, azaz a szóban forgó Projekt megvalósításához használhatja fel, ami egyszeri felhasználási jogot biztosít. A megvalósítás határidejére vonatkozóan azonban nincs meghatározás. A Projektben kívül a tervdokumentáció többszörözése, más személy birtokába adása vagy ismételt felhasználása már egy külön megállapodás tárgyát kell hogy képezze a tervezővel. Az átdolgozás kapcsán pedig rögzítendő, hogy a felhasználáshoz elengedhetetlen és szükséges, a mű lényegét nem érintő változtatásokat a szerző köteles végrehajtani, e kötelezettség elmulasztása esetén a változtatások hozzájárulás nélkül is végrehajthatók lesznek.

A további felhasználási jog engedélyezése kapcsán az ÁSZF az átadható szóhasználattal élt, ami nem követi le az Szt. 46. §-ának már említett (1) bekezdésében foglalt rendelkezéseit a harmadik személyekre átruházható felhasználási jogok kapcsán, hiszen itt megkövetelt a szerző kifejezett engedélye. A Testület szakvéleményében rögzíti azokat a kisegítő rendelkezéseket, amelyek eligazítást adhatnak az ilyen jellegű szerződéses feltételek értelmezése kapcsán, így az Szt. 42. § (3) bekezdése, miszerint ha a felhasználási szerződés tartalma nem állapítható meg egyértelműen, akkor a szerző számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni, valamint a Ptk. 207. § (1) bekezdésében foglaltak, melynek alapján szerződéses nyilatkozat esetén a másik félnek a nyilatkozó feltehető akarata és az eset körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerinti értelmet kell előnyben részesíteni vita esetén.

ZÁRÓ GONDOLATOK

Az ismertetett határozatban és a szakértői véleményben foglalt ügyek alanyai nem az érintett helyi önkormányzatok, mégis azért került ez az ajánlatkérői kör gorscő alá, hiszen a hazai közbeszerzések számottevő szereplői közé tartoznak, ahogyan azt az idézett statisztikai adatok is mutatják. Felmerül a kérdés, hogy amennyiben a beruházási fejlesztések jelentősebb részét a helyi önkormányzatok valósítják meg, fordítanak-e elég figyelmet a közbeszerzési eljárások előkészítése alkalmával a megfelelő szakértelmek biztosítására? Vajon általánosságban az ajánlatkérők hány százaléka áldoz arra, hogy akár egy tervezésre irányuló eljárás esetén szerzői jogi szakértelmet biztosítson legalább a szerződéstervezetek előkészítésének alkalmával?

Ahogy látható volt, nincs külön nevesített, szerzői jogi szakértelm biztosítására vonatkozóan jogszabályi előírás, hiszen a

jogi szakértelem általánosságban ezt a területet is magában foglalja, azonban maga a szerzői jogi terület szabályrendszerének ismerete annak speciális jellegénél fogva megkövetelheti az ezt biztosító, külön szakértelem bevonását.

Nem minden esetben ez a kulcsa végső soron egy sikeres projektnek, de megfelelő előkészítettség esetén idejekorán megállapíthatóak lehetnek a hibaforrások és azok elkerülésével a jogsértések aránya is csökkenhet.

IRODALMI FELDOLGOZÁS

BARTA JUDIT (2005): Az építészeti alkotások és a tervek jogi védelmének fejlődése egy színház történetén keresztül. Publicationes Universitatis Miskolcensis. Section Juridica et Politica, 23. évf. 2. sz., 405–417. p. ISSN 0866-6032

CSÓSZ GERGELY – GONDOL DANIELLA – GRAD-GYENGE ANIKÓ – HEPP NÓRA – HORVÁTH KATALIN – LÁBODY PÉTER – LEGEZA DÉNES – LENDVAI ZSÓFIA – MEZEI PÉTER – NAGY BALÁZS – TAKÁCS NÓRA EMESE – TIMÁR ADRIENN – ZUGH KINGA (2017): Szerzői jog mindenkinek, Budapest, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, ISBN 978-963-9157-82-8

DR. CSER-PALKOVICS TAMÁS – DR. MÁRTON GIZELLA – DR. MÉSZÁROS ÁRON – DR. PATAY GÁBOR – DR. PATAY GÉZA – DR. SMARAGLAY GÁBOR (2023): Közbeszerzési joga-Kommentár a gyakorlat számára 7. átdolgozott kiadás Budapest, HVG ORAC Online Jogkódex

DR. PETKÓ MIHÁLY (2012): Szerződések a szellemi alkotások szabadságában, Debrecen, Kiadó: Dr. Petkó Mihály

FÁBIÁN ADRIÁN (2022): Nagykommentár a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvényhez. Wolters Kluwer

HOFFMAN ISTVÁN (2015): Gondolatok a 21. századi önkormányzati jog fontosabb intézményeiről és modelljeiről, Budapest, ELTE Eötvös Kiadó 64 p. ISBN 9789633122310

HOFFMAN ISTVÁN (2017): Bevezetés a területfejlesztési jogba, Budapest, ELTE Eötvös Kiadó ISBN 978 963 312 303 4 (pdf)

KISS ZOLTÁN KÁROLY (2020): A belsőépítészet és a tájépítészet szerzői jogi vetületei. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 15. (125.) évf. 5. sz., október ISSN 1587–5563

REZSŐ ORSOLYA (2023): A 2022. évi közbeszerzési eljárások elemzése az ajánlatkérő szervezetek típusa szerint, In: Közbeszerzési Értesítő Plusz 2023. V. évfolyam 8. szám 48 p. ISSN 2631-1135 (Offline)

SZILOVICS CSABA (2010): Korrupció és közbeszerzés. Közjogi Szemle, 1. 52 p. ISSN 1789-6991

322/2015. (X. 30.) Korm. rendelet az építési beruházások, valamint az építési beruházásokhoz kapcsolódó tervezői és mérnöki szolgáltatások közbeszerzésének részletes szabályairól

2015. évi V. törvény a polgári törvénykönyvről

1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról